

Sygn. akt III KK 319/22

POSTANOWIENIE

Dnia 14 lipca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Wiesław Koziellewicz

po rozpoznaniu na posiedzeniu w dniu 14 lipca 2022 r.,

sprawy **A. B.**

oskarżonego z art. 157 § 1 k.k.,

z powodu kasacji wniesionej przez pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego J. W.
od wyroku Sądu Okręgowego w G.

z dnia 22 października 2021 r., sygn. akt IV Ka [...]

zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w G.

z dnia 15 lipca 2021 r., sygn. akt II K [...]

**oddala kasację jako oczywiście bezzasadną, a kosztami
sądowymi postępowania kasacyjnego obciąża oskarżyciela
posiłkowego.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w G. wyrokiem z dnia 15 lipca 2021 r., sygn. akt II K [...], na podstawie art. 66 § 1 i 2 k.k. i art. 67 § 1 k.k. warunkowo umorzył na okres trzech lat próby postępowanie karne wobec oskarżonego A. B., któremu zarzucono popełnienie przestępstwa wyczerpującego znamiona występku z art. 157 § 1 kk; na podstawie art. 67 § 3 k.k. w zw. z art. 46 § 1 k.k. zobowiązał go do zapłaty na rzecz pokrzywdzonego J. W. kwoty 9.000 zł. tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, a na podstawie art. 67 § 3 k.k. w zw. z art. 72 § 1 pkt 2 k.k. zobowiązał oskarżonego A. B. do pisemnego przeproszenia pokrzywdzonego J. W. w terminie miesiąca od uprawomocnienia się wyroku, oraz zasądził od oskarżonego A. B. na

rzecz oskarżyciela posiłkowego J. W. kwotę 5.000 zł. tytułem zwrotu kosztów ustanowienia pełnomocnika w sprawie a także koszty sądowe.

Od tego wyroku Sądu Rejonowego w G., złożyli apelacje adwokat B. K. – pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego J. W. oraz obrońca oskarżonego A. B..

Pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego J. W. zarzucił w apelacji:

1. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia i mający zasadniczy wpływ na jego treść, polegający na niezasadnym przyjęciu tezy, że to zachowanie pokrzywdzonego (wylanie cieczy z balkonu, podjęcie pierwszej agresji) spowodowało inkryminowaną reakcję ze strony oskarżonego w sytuacji, gdy brak ku temu miarodajnych przesłanek w świetle całokształtu zgromadzonego w przedmiotowej sprawie materiału dowodowego;
2. niesłuszne zastosowanie środka probacyjnego w postaci warunkowego umorzenia przedmiotowego postępowania karnego w sytuacji gdy rzeczywisty stopień społecznej szkodliwości inkryminowanego zachowania sprawcy nie daje ku temu podstaw.

Podnosząc te zarzuty wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez skazanie oskarżonego A. B. na karę pozbawienia wolności, podwyższenie kwoty zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, zobowiązanie do przeproszenia oskarżyciela posiłkowego oraz obciążenie oskarżonego kosztami procesu w całości. Z kolei obrońca oskarżonego A. B. zarzucił w apelacji:

1. błąd w ustaleniach faktycznych, polegający na przyjęciu przez sąd I instancji, iż oskarżony uderzając pokrzywdzonego nie działał w warunkach obrony koniecznej;
2. błędne zastosowanie przepisu prawa materialnego, tj. art. 25 § 1 k.k. albo art. 25 § 3 k.k., poprzez ustalenie, iż zachowanie oskarżonego A. B. nie stanowiło obrony koniecznej, albo przekroczenia granic obrony koniecznej pod wpływem wzburzenia usprawiedliwionego okolicznościami zamachu;

3. naruszenie art. 46 § 1 k.k. w zw. z art. 440 k.c. oraz art. 362 k.c., poprzez zasądzenie niewspółmiernie wysokiego zadośćuczynienia, nie uwzględniającego stanu majątkowego oskarżonego, pomimo że przemawiały za tym zasady współżycia społecznego;

Podnosząc te zarzuty wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uniewinnienie oskarżonego A. B. od zarzucanego mu czynu, ewentualnie zmianę zaskarżonego wyroku w pkt. 2 i uchylenie obowiązku zapłaty zadośćuczynienia.

Po rozpoznaniu tych apelacji Sąd Okręgowy w G. wyrokiem z dnia 22 października 2021 r., sygn. akt IV Ka [...], zmienił zaskarżony wyrok przyjmując, iż czyn oskarżonego A. B. polegał na tym, że w dniu 1 czerwca 2019 r., około godz. 20.30, w mieszkaniu w G., przy ul. D., uderzył głową w nos pokrzywdzonego J. W. w wyniku czego doznał on obrażeń ciała w postaci złamania kości nosowych z raną tłuczoną grzbietu nosa, które to obrażenia naruszyły prawidłowe funkcjonowanie narządów ciała na okres powyżej siedmiu dni, przy czym czynu tego dopuścił się działając w celu odparcia bezpośredniego bezprawnego zamachu ze strony J. W. na swoją nietykalności cielesną, przekraczając granice obrony koniecznej poprzez zastosowanie środka i sposobu obrony niewspółmiernego do niebezpieczeństwa zamachu, pod wpływem wzburzenia usprawiedliwionego okolicznościami zamachu, co stanowiło czyn z art. 157 § 1 kk w zw. z art. 25 § 2 i § 3 k.k., uchylił zaskarżony wyrok i na podstawie art. 17 § 1 pkt. 4 k.p.k. postępowanie karne umorzył.

Od powyższego wyroku Sądu Okręgowego w G. kasację złożył adwokat T. C. - pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego J. W.. Zarzucił w niej rażące naruszenia prawa, polegające na obrazie przepisów postępowania karnego, to jest art. 4 k.p.k., art. 7 k.p.k., art. 410 k.p.k. oraz art. 457 § 3 k.p.k. w zw. z art. 433 § 1 i 2 k.p.k., co miało istotny wpływ na treść w zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w G. z dnia 22 października 2021 r., sygn. akt IV Ka [...], poprzez wydanie orzeczenia zmieniającego rozstrzygnięcie Sądu I instancji co do istoty sprawy w oparciu o niezasadne rozpoznanie i uwzględnienie zarzutów apelacji obrońcy, wadliwie przeprowadzoną kontrolę instancyjną, wyrażającą się w dokonaniu dowolnej jak i wybiórczej oceny takich dowodów, jak wyjaśnienia oskarżonego A. B. i zeznania

świadców: D. B. i G. K. oraz uwzględnieniu wyłącznie okoliczności przemawiających na korzyść oskarżonego A. B., z jednoczesnym pominięciem dowodów przeciwnych w postaci zeznań pokrzywdzonego J. W., jego żony K. W., oraz W. B., które przemawiały na niekorzyść oskarżonego A. B., co doprowadziło do błędnej oceny jego zachowania, poprzez bezzasadne uznanie, że działał on w ramach obrony koniecznej, a tym samym nierozważenia w dostateczny sposób granic jej przekroczenia, co w konsekwencji skutkowało umorzeniem postępowania karnego w stosunku do oskarżonego A. B.. Podnosząc ten zarzut wnioskował o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w G. z dnia 22 października 2021 r., sygn. akt IV Ka [...], i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Zastępca Prokuratora Rejonowego w G. w pisemnej odpowiedzi na kasację wnioskował o oddalenie kasacji adwokata T. C. - pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego J. W. jako oczywiście bezzasadnej (por. pismo Zastępcy Prokuratora Rejonowego w G. z dnia 14 kwietnia 2022 r., sygn. akt [...]).

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Kasacja adwokata T. C. - pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego J. W. jest oczywiście bezzasadna w rozumieniu art. 535 § 3 k.p.k. W polskim systemie prawnym podstawy kasacji strony zostały określone zdecydowanie więcej od podstaw zwykłych środków odwoławczych (apelacji, czy zażalenia). Celem kasacji strony jest podważenie prawomocnego orzeczenia sądu odwoławczego. Konieczność zapewnienia takim orzeczeniom stabilności, powoduje ograniczenia możliwości ich wzruszania jedynie do sytuacji, gdy postępowanie sądowe dotknięte było uchybieniem zaliczanym do tzw. bezwzględnych przyczyn odwoławczych, ujętych w art. 439 k.p.k., lub gdy doszło do rażącego naruszenia prawa, którego waga i doniosłość może być porównywana z bezwzględnymi przesłankami odwoławczymi, a jednocześnie to naruszenie mogło mieć istotny wpływ na treść prawomocnego orzeczenia sądu odwoławczego. Ustawodawca uniemożliwił też stronie wnoszenie tego nadzwyczajnego środka zaskarżenia z powodu rażącej niewspółmierności kary, a także (a contrario), błędu w ustaleniach faktycznych

przyjętych za podstawę orzeczenia, jeżeli mógł on mieć wpływ na treść tego orzeczenia.

W przedmiotowej sprawie Sąd Okręgowy w G., trafnie przyjął, iż stan faktyczny sprawy, ustalony na podstawie zgromadzonego materiału dowodowego, pozwala na stwierdzenie, że oskarżony A. B. działał pod wpływem wzburzenia oraz w warunkach obrony koniecznej, co musiało prowadzić do umorzenia postępowania na podstawie art. 17 § 1 pkt 4 k.p.k. Sąd Okręgowy w G. w uzasadnieniu zaskarżonego kasacją swojego wyroku słusznie podniósł, cyt. „Nie bez znaczenia dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy pozostaje okoliczność, że zarówno oskarżyciel posiłkowy J. W., jak i świadek W. B. byli pod wpływem alkoholu, na co wskazują zarówno ich zeznania, jak też zeznania innych osób, w szczególności w zakresie konieczności uzyskania przez W. B. pomocy przy wsiadaniu do taksówki oraz jego zachowania tuż przed wejściem do taksówki i odjazdem, które wskazywało na znaczne upojenie alkoholowe, co również wpływa na wiarygodność złożonych zeznań. Ponadto podkreślenia wymagają również inne nie budzące wątpliwości Sądu okoliczności przedmiotowej sprawy, a mianowicie fakt obłania małoletniej córki oskarżonego A. B. alkoholem, co jak słusznie zauważyła obrońca, skutkowało silnym wzburzeniem, gdyż również i jego dobro (co podkreślił Sąd I instancji) w postaci zdrowia małoletniego dziecka, zostało naruszone w momencie obłania jego córki niezidentyfikowaną cieczą.” W realiach niniejszej sprawy prawidłowe jest ustalenie, że to oskarżyciel posiłkowy J. W. najpierw odepchnął oskarżonego A. B., co spowodowało stłuczenie okolicy potylicznej głowy (por. zapis w karcie informacyjnej leczenia szpitalnego z dnia 2 czerwca 2019 r.). Nie budzi też wątpliwości ustalenie, że oskarżony A. B. przyszedł do mieszkania oskarżyciela posiłkowego J. W. jedynie po to, aby uzyskać informację o rodzaju cieczy którą obłano jego córkę. Dopiero lekceważące go zachowanie oskarżyciela posiłkowego J. W. spowodowało, że użył słów wulgarnych, nie stosował jednak na tym etapie przemocy fizycznej. Analizując ocenę materiału dowodowego przedmiotowej sprawy, przeprowadzoną przez Sąd Okręgowy w G., nie można przyjąć, aby ten Sąd, naruszył i to rażąco przepisy art. 4 k.p.k., art. 7 k.p.k., art. 410 k.p.k. oraz art. 457 § 3 k.p.k. w zw. z art. 433 § 1 i 2 k.p.k., przyjmując, że oskarżony A. B. działał pod wpływem wzburzenia, które było usprawiedliwione okolicznościami zamachu, w

szczegółności oblanie jego córki alkoholem, a także następnie zachowaniem oskarżyciela posiłkowego J. W., który zaatakował oskarżonego A. B., cyt. „podczas pobytu w jego mieszkaniu (poprzez jego dynamiczne odepchnięcie), co było przyczyną podjęcia przez oskarżonego działań, skutkiem których było uderzenie oskarżyciela posiłkowego w nos i jego złamanie. Sąd Okręgowy uznał, że działania podjęte przez oskarżonego przekroczyły granice obrony koniecznej, gdyż zdaniem Sądu oskarżony A. B. mógł podjąć inne czynności obronne, które nie spowodowałyby takich skutków u oskarżyciela posiłkowego J. W., jednakże Sąd uznał, że omówione powyżej wzburzenie (którego katalizatorem było zachowanie pokrzywdzonego) dawało podstawę do zastosowania art. 25 § 3 k.k. w zw. z art 17 § 1 pkt 4 k.p.k., który stanowi, że nie wszczyna się w ogóle postępowania, a wcześniej wszczęte umarza, gdy ustawa stanowi, że sprawca nie podlega karze.” Jak wyżej zaznaczono, nie można w realiach sprawy dopatrzeć się naruszenia przez Sąd Okręgowy w G. zasady swobodnej oceny dowodów ujętej w art. 7 k.p.k. Przede wszystkim przypomnieć należy, że przepisy polskiej procedury karnej nie zawierają katalogu reguł oceny wiarygodności dowodu, w tym zeznań świadków. Stwierdza się, że dużą rolę przy dokonywaniu oceny odgrywa element subiektywnej oceny sędziego. W wyroku z dnia 3 kwietnia 1935 r., sygn. akt I K 138/35, Sąd Najwyższy zauważył, że sąd oceniając wiarygodność zeznań świadka, opiera się bądź na bezpośrednim wrażeniu, jakie wywiera nań osoba świadka, jego zachowanie się i sposób składania zeznań, bądź na analizie treści zeznań i porównaniu jej z innymi danymi materiału procesowego, bądź wreszcie na obu tych źródłach. Z przeprowadzonych badań wynika, że każdy sędzia ma własny, indywidualny zbiór kryteriów, które wykorzystuje przy ocenie wiarygodności zeznań. Nie można też wykluczyć, że wiedza na temat wykorzystywanych w praktyce kryteriów jest wiedzą ukrytą i że chociaż poszczególne wskazania stanowią podstawę ocen, to jednocześnie nie są uświadomione. Podnosi się, iż sędziowie prawdopodobnie nie są w pełni świadomi czynników, które istotnie wpływają na dokonywanie oceny wartości dowodowej zeznań (por. B. Wojciechowski, Analiza i ocena zeznań świadków, Sopot 2016, s. 207 - 217). Jasne jest przy tym, iż istniejąca swoboda sędziowska w zakresie dokonywania oceny dowodów, nie może być dowolnością w odrzucaniu lub uznawaniu dowodów za wiarygodne. Sąd

powinien wykazać, że u podstaw takiej decyzji leży racjonalne przesłanki i ocena ta zgodna jest z dyrektywami zawartymi w art. 7 k.p.k., a zatem dokonana została z uwzględnieniem zasad prawidłowego rozumowania oraz wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego. Oczywistym przy tym jest, że sąd nie może dokonać ustaleń faktycznych w sprzeczności z dowodami, którym dał wiarę i jednocześnie zgodnie z dowodami, którym odmówił wiary. Z pisemnego uzasadnienia wyroku Sądu Okręgowego w G., wbrew pogładowi z kasacji pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego, wynika, że wskazano dlaczego relacja co do przebiegu zdarzenia, przedstawiona w zeznaniach świadków: J. W., K. W. oraz W. B., nie została uznana w całości za wiarygodną. W tym kontekście należy podkreślić, iż w doktrynie trafnie podnosi się, że nie ma pewnych metod, jednoznacznych kryteriów oceny wiarygodności zeznań świadków. Nie istnieją żadne „złote środki”, szablony, wzorce, których można użyć, by jednoznacznie ustalić: ten świadek jest wiarygodny, szczery i składa pełne zeznania. Nie jest też możliwe, by poruszając się w granicach wyznaczonych przez swobodną ocenę dowodów, sprecyzować takie „automatyczne” kryteria (por. E. Gruza, Ocena wiarygodności zeznań świadków w procesie karnym. Problematyka kryminalistyczna, Kraków 2003, s. 428 – 431). Z perspektywy postępowania kasacyjnego, nie można w realiach tej sprawy stwierdzić, iż dokonując takiej oceny dowodów z zeznań tych świadków Sąd Okręgowy w G. rażąco naruszył przepis art. 7 k.p.k. Nadto poza sporem jest, że przepis art. 25 § 3 k.k. wprowadza ustawową klauzulę niekaralności, która rodzi obowiązek odmowy wszczęcia lub umorzenia wszczętego postępowania karnego (art. 17 § 1 pkt 4 k.p.k.). Sąd Najwyższy wskazuje, iż ustalenie, czy wystąpiły okoliczności usprawiedliwiające stan silnego wzburzenia, to sfera ustaleń faktycznych, które oceniane są przez sąd na podstawie przeprowadzonych dowodów, a stosowanie przepisu art. 25 § 3 k.k. ograniczone być musi tylko do takich wypadków, w których przyjęto, że okoliczności zamachu, oceniane obiektywnie, racjonalnie tłumaczą wywołanie stanu strachu lub wzburzenia, a stan ten przesądził o sposobie odparcia zamachu (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 14 lutego 2002 r., sygn. akt II KKN 337/01, OSNKW 2002, z. 7—8, poz. 66, z dnia 4 lutego 2014 r., sygn. akt II KK 290/13, Legalis).

Kierując się przedstawionymi motywami Sąd Najwyższy, z mocy art. 535 § 3 k.p.k., rozstrzygnął jak w postanowieniu.

[as]